

15.6.2020

VN/1985/2020-OKM-1

EK lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi oppivelvollisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi, jolla säädettäisiin uusi oppivelvollisuuslaki ja laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta sekä muutettaisiin näihin uusiin annettaviin lakeihin liittyen perusopetuslakia, lukiolakia, ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, vapaasta sivistystyöstä annettua lakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia, valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettua lakia, opintotukilakia, koulumatkatukilakia, ylioppilastutkinnosta annettua lakia sekä eräitä muita lakeja.

Esitys liittyy hallitusohjelman kirjauksiin oppivelvollisuuden korottamisesta 18 ikävuoteen. Oppivelvollisuuden laajentamista ehdotetaan koskemaan perusopetuksen jälkeistä toisen asteen koulutusta siihen asti, kun henkilö täyttää 18 vuotta. Oppivelvollisella tulisi perusopetuksen päättymisen jälkeen hakeutumisvelvollisuus toisen asteen koulutukseen. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisen asuinkunnalle ehdotetaan uusia oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuita.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi nykyistä laajemmasta maksuttomuudesta toisen asteen koulutuksessa. Perusopetuksen jälkeen suoritettava ammatillinen tutkinto tai lukiokoulutus ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto olisivat jatkossa täysin maksuttomia sen kalenterivuoden loppuun saakka, jona henkilö täyttää 20 vuotta. Maksuttomia olisivat opetuksessa tarvittavat oppimateriaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet. Lisäksi yli viiden kilometrin koulumatkat olisivat maksuttomia.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK esittää lausuntonaan seuraavaa:

Osaaminen ja digi & HR
Mirja Hannula

15.6.2020

Osaamistasoa nostettava perusopetuksesta alkaen

EK tukee tavoitetta koulutus- ja osaamistason nostamisesta ja korostaa työllisyysasteen nostamisen merkitystä. EK kannattaa pyrkimystä nostaa toiseen asteen suorittaneiden määrää. Tavoite taata jokaiselle edellytykset toisen asteen tutkinnon suorittamiseen ei kuitenkaan edellytä uuden oppivelvollisuuslain säätämistä. Sen sijaan ensisijaisesti on varmistettava peruskoulun päättyessä, että kaikilla on tosiasialliset edellytykset pärjätä toisella asteella.

Koulutustakuu toteutuu varsin hyvin, sillä vuonna 2019 peruskoulun päättäneistä 98,8 % sai opiskelupaikan. Käytännössä opiskelupaikka lukiossa, ammatilliseen tutkintoon johtavassa tai valmistavassa koulutuksessa voidaan jo nyt järjestää kaikille, joilla on edellytyksiä jatkaa opintojaan. Myös ammatillisella erityisopetuksella, nuorten työpajoilla, perusopetuksen lisäopetuksella ja kansanopistojen pitkillä linjoilla on paikkansa nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä.

Koulutustakuusta on siirryttävä osaamistakuuseen. EK ehdottaa perusopetukseen perustaitojen osaamistakuuta ja sen varmistamista, että jokaisella perusasteen päättävällä nuorella on sujuva luku- ja kirjoitustaito sekä hyvä matematiikan perusosaaminen. Peruskoulun tärkein tehtävä on hyvien perustaitojen ohella saada jokainen lapsi ja nuori kiinnostumaan omasta tulevaisuudestaan.

EK:n esitys osaamistakuusta pitää sisällään seuraavat kokonaisuudet:

- 1) vahvempi yksilöllinen tuki (mm. tukiopetus) koko peruskoulun ajalle
- 2) ohjattu, yksilöllinen polku peruskoulusta toiselle asteelle noin 15 % oppilaista, jotka ovat riskiryhmää toisen asteen keskeyttämisen osalta
- 3) oppimisanalytiikan käyttöönotto opettajien työn tukena

Oppimisanalytiikan avulla oppimiseen liittyvät vaikeudet voidaan huomata aiemmin ja kohdistaa tukitoimet oikea-aikaisesti tukea tarvitseville. Yläkouluvaiheessa tehostettu ohjaus ja yhteistyö toisen asteen kanssa madaltaa kynnystä jatko-opintoihin siirtymiseen sekä vahvistaa oppilaiden kiinnostusta omasta tulevaisuudestaan ja antaa eväitä jatkokoulutussuunnitelmien rakentamiseen.

Syrjäytymisen ehkäisy on tehokkainta ja vaikuttavinta opintien alussa. Oikealla hetkellä annettu yksilöllinen tuki estää ongelmien kasvamisen liian suuriksi. Erityisesti pitää kääntää katse lapsiin ja nuoriin, joiden koulutien alkua ja siirtyminen jatko-opintoihin tarvitsisi nykyistä enemmän tukea.

Osaaminen ja digi & HR
Mirja Hannula

15.6.2020

Ammattiosaamisen taso herättää huolta

Esitysluonnoksessa ehdotetut pysyvät määrärahalisäykset kohdistuvat suurelta osin lukiolaisille ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoille ilmaisiin oppimateriaaleihin ja koulumatkojen lisäkustannuksiin. Kuitenkin koulutuksen keskeyttämistä koskevien selvitysten (mm. Nuorisobarometri 2017) perusteella merkittävin syy opintojen keskeyttämiseen on väärä alanvalinta. Heikko kouluviihtyvyys ja koulun ulkopuolisten asioiden kuormittavuus ovat myös usein keskeyttämisen taustalla.

Ammattiopinnoissa resursseja olisi kohdistettava ensisijaisesti opetukseen ja työpaikalla tapahtuvan opiskelun ohjaukseen, jotta ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla olisi riittävä osaaminen ja motivaatio opiskeltavaan alaan. Tämä on erityisen merkityksellistä turvallisuusintensiivisillä aloilla, joissa opiskelijan työturvallisuusosaamisen ja asenteen merkitys korostuu sekä opiskelussa oppilaitoksessa että työpaikoilla.

Suomen menestyminen globaaleilla markkinoilla edellyttää huippuosaamista eri tasoilla. Osaamisvaatimusten kasvu eri aloilla edellyttää, että ammattiosaamisen tasosta ei saa tinkiä. EK kantaa huolta ammatillisen koulutuksen tuottamasta osaamisesta ja opiskelijoiden työelämävalmiuksista. Ammattiopinnot rakentuvat perusopetuksen osaamisen päälle, ja riittämättömät opiskeluvälmiudet ja heikko perusosaaminen heikentävät myös ammattiosaamista. Ammatillisen koulutuksen resursseja ei pidä kohdentaa perusopetuksen puutteiden paikkaamiseen.

Ammattiosaajien työllistyminen edellyttää yhteistyön tiivistämistä työpaikkojen kanssa. Opiskelu työpaikoilla on keskeinen opiskelumuoto ammattiopinnoissa. Oppilaitoksen ja työpaikan yhteistyö edellyttää siihen panostamista ja etenkin pk-yritykset odottavat oppilaitokselta vahvaa otetta opiskelijoiden ohjauksessa ja työpaikkaohjaajien tukena.

Tietoon perustuva päätöksenteko edellyttää kokonaiskuvaa ratkaistavasta ongelmasta

On hyvin valitettavaa, että kiireisen valmisteluajataulun takia valmistelussa on jäänyt liian vähäiselle huomiolle tilannekuvan kokonaisuus sekä vaihtoehtoisten ratkaisujen ja esityksen vaikutusten arviointi. Esimerkiksi opintojen keskeyttämisen syistä olisi tarvittu tarkempaa kokonaisvaltaista analyysiä.

Nuorisobarometrissä terveydelliset syyt nousevat taloudellisia syitä merkittävämmäksi tekijäksi koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten vastauksissa. KARVI:n oppilas- ja opiskeluhuollon toimivuutta koskevissa arvioinneissa nousee esiin huoli oppilas- ja opiskeluhuollon ammattihenkilöstön riittävästä ja palvelujen yhdenvertaisesta

Osaaminen ja digi & HR
Mirja Hannula

15.6.2020

saavutettavuudesta. Mielenterveyteen liittyvien tekijöiden yhteys koulutuksen ja työn ulkopuolelle jäämiseen selviää mm. Kansallinen syntymäkohortti 87 tutkimuksessa, jossa on seurattu kaikkia vuonna 1987 syntyneitä noin 60 000 suomalaista syntymästä tähän päivään. Peruskoulun jälkeinen tutkinto puuttui noin 18 prosentilta tästä ikäluokasta. Heistä 40 prosentilla on mielenterveysongelmia. Varhain alkavat mielenterveyden ongelmat lisäävät koulunkäynnin ongelmia sekä koulutuksen ja työn ulkopuolelle jäämisen riskiä.

Kelan myöntämät mielenterveysperusteiset sairauspäiväraha-kaudet ovat olleet vuodesta 2013 alkaen tasaisessa kasvussa erityisesti nuorimmissa ikäryhmissä. Nuorilla aikuisilla mielenterveyden ongelmat ovat yleisin työkyvyttömyyseläkkeiden syy.

Perustason mielenterveyspalvelut kouluihin

Opintojen keskeyttämisen vähentämisessä olisi pureuduttava ilmiöihin ja ratkaisuihin, joilla on eniten merkitystä työurien ja nuorten elämän kannalta. Kouluterveyskyselyn (2019) mukaan 42 % peruskoulun 8-9 luokan oppilaista ei ole saanut mielialaan liittyvissä asioissa apua tai tukea koulun aikuisilta tai palveluista koulun ulkopuolelta, vaikka olisivat sitä tarvinneet. Lukion osalta vastaava luku on 49 % ja ammattiin opiskelevien nuorten osalta 38 %. Lähes yhtä suuri osuus ei ole myöskään saanut apua vanhemmiltaan tai ystäviltään.

Vastaavasti kohtalaista tai vakavaa ahdistuneisuutta on kokenut 13 % 8-9 luokan oppilaista, 14 % lukiolaisista ja 11 % ammattiin opiskelevista. Viimeisen 12 kuukauden aikana on ollut huolissaan mielialastaan 30 % 8-9 luokkalaisista, 39 % lukiolaisista ja 28 % ammattiin opiskelevista.

Lapsille ja nuorille ei ole olemassa rakenteiltaan yhtenäistä perustason mielenterveyspalvelua. Apua tarvitsevat lapset ja nuoret sekä heidän perheensä ovat hyvin eriarvoisessa asemassa eri puolilla maata. Nopea puuttuminen ja hoitoon pääsy on avainasemassa lapsen ja nuoren mielenterveyden tukemisessa. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen tulee lähteä oppilaan ja opiskelijan lähtökohdista ja tarpeista. EK ehdottaa perustason mielenterveyspalveluja kouluihin.

Koulujen oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen tulee olla yhdenvertaisesti saatavilla perusopetuksessa, lukioissa ja ammatillisessa koulutuksessa eri puolilla Suomea. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon mielenterveyttä koskevaa osaamista on parannettava. Esimerkiksi kouluvalmentajat ja psykiatriset sairaanhoitajat osana koulun moniammatillista oppilashuollon tiimiä tuovat kouluyhteisöön ja opettajien työn tueksi tarvittavaa lisäosaamista. Näin pystytään nykyistä paremmin riittävän ajoissa

Osaaminen ja digi & HR
Mirja Hannula

15.6.2020

vastaamaan lasten ja nuorten mielenterveyttä koskeviin ongelmiin. Nuorten elämänhallinnan haasteet liittyvät moninaisesti ilmiöihin mukaan lukien päihteiden lisääntyneeseen käyttöön.

Oppilas- ja opiskelijahuollon henkilöstön saatavuus turvattava

Koulutuspaikkojen kohdentamisella on ensi tilassa huolehdittava oppilas- ja opiskelijahuollon henkilöstön (mm. lääkäreiden ja psykologien) saatavuudesta siten, että oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut voidaan järjestää yhdenvertaisesti eri puolilla Suomea.

Maksuton toisen asteen koulutus vai tukea mielenterveyden ongelmiin?

Koko maailmantalouden näkymät ovat heikenneet äkillisesti koronaviruksen vuoksi, ja myös Suomen talousnäkymät ovat ratkaisevasti synkentyneet viime kuukausina. Maailmantalouden arvioidaan supistuvan kuluvana vuonna selvästi, ja Suomen BKT:n ennustetaan laskevan yli 5 prosentilla. Esimerkiksi Suomen Pankin 9.6.2020 julkaiseman ennusteen perusskenaariota mukaan Suomen BKT vähenisi noin 7 prosentilla. Mikäli koronavirusta ei saada hillittyä, ja syksyllä leviää uusi epidemia-aalto, Suomen talouden odotetaan supistuvan jopa yli 10 prosenttia.

Koronakriisi vaikuttaa dramaattisesti myös julkisen talouden rahoituspohjaan. Suomen valtio velkaantuu kuluvana vuonna jopa lähes 20 miljardilla eurolla, kun vielä alkuvuodesta lisävelan tarpeeksi arvioitiin vain noin kolme miljardia. Myöskään lähivuosille ei ole näkymää Suomen julkisen talouden tasapainottumisesta. Ilman lisätoimia Suomi velkaantuu voimakkaasti joka vuosi tästä eteenpäin, ja julkisen velan BKT-suhde nousee viime vuoden noin 60 prosentista lähelle 100 prosenttia vuosikymmenen lopulla. Tämän jälkeen kiihtyvä velkaantuminen jatkuisi, sillä väestön ikääntymiseen liittyvät kulut kasvavat nopeasti. Erityisen heikko on kuntatalouden näkymä, sillä kuntien menojen kasvupaine on voimakas. Kuntien velkaantuminen on alkanut muutaman viime vuoden aikana kiihtyä selvästi, ja kunnilla on voimakas paine priorisoida eri tehtäviä.

Voimakkaasti heikentyneessä julkisen talouden näkymässä olisi pidättydyttävä kaikista päätöksistä, joilla julkisia menoja kasvatetaan pysyvästi. Vuosikymmenen puolivälissä ja loppupuolella on joka tapauksessa tarve tehdä erittäin suuri julkisen talouden tasapainotus: menoleikkauksia, veronkorotuksia ja/tai rakenteellisia uudistuksia. Esimerkiksi ns. Vihriälän työryhmä pitää minimitarpeena noin 7–10 miljardin vuotuista tasapainotusta. Jos nyt tehdään uusia menolisäyksiä, se kasvattaa entisestään tarvetta kiristää julkista taloutta muutaman vuoden kuluttua.

Osaaminen ja digi & HR
Mirja Hannula

15.6.2020

Priorisointeja on tehtävä. Maksuttoman toisen asteen sijaan EK ehdottaa matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja lapsille ja nuorille kouluissa. Tämän lisäksi on huolehdittava siitä, että kaikilla on tosiasialliset edellytykset pärjätä toisen asteen opinnoissa sekä riittävä tuki opintojen etenemiseen ja työllistymisen kannalta tarvittavan ammattiosaamisen hankkimiseen.

Ennaltaehkäisevien ja perustason mielenterveyspalvelujen tulee olla siellä missä lapset ja nuoret ovat. Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen kuntoon saattaminen kytkeytyy osaltaan sote-uudistuksen valmisteluun. Oppilas- ja opiskelijahuollon henkilöstön saatavuuden varmistamisessa kyse on korkeakoulutuksen koulutuspaikkojen kohdentamista.

Oppimateriaalit ja digitaaliset oppimisympäristöt

Digitalisaatio oppimisprosessien tukena on laajempi kysymys kuin hankintapäätökset opiskelijoiden digilaitteista. Pedagogisista lähtökohdista rakennetut oppimateriaalit ja oppimisympäristöt ovat oppimisen laadun tae. Oppimateriaalit ja digitaaliset oppimisympäristöt ovat ammatillisessa koulutuksessa ovat huomattavan laaja käsite, koska oppimisympäristöjen alakohtaiset erot ovat suuria. Tämän takia myös ns. oppimateriaalikustannusten arvioiminen ammatillisessa koulutuksessa on muodostunut valmistelussa haasteelliseksi.

Esityksen kustannusvaikutusten arviointi jää puutteelliseksi

Esitykseen oppivelvollisuusiän nostamisesta ja toisen asteen maksuttomuudesta liittyy uusia velvoitteita, joiden osalta kustannusvaikutusten arviointi on esityksessä puutteellista. EK viittaa kustannusvaikutusten osalta Sivistystyönantajien lausuntoon, jossa on tarkemmin eritelty koulutuksen järjestäjille tulevia uusia velvoitteita.

Oppimateriaalikustannusten osalta EK korostaa, että digitalisoitua yhteiskunta edellyttää erinomaista digiosaamista ja -taitoja kaikilta opiskelijoilta. Lukiolaisten lisäksi myös jokaisen ammattiin opiskelevan käytössä välttämätöntä olla ajanmukaiset digitaaliset oppimisympäristöt ja työvälineet.

On kestävämpää, että ammatillisen koulutuksessa opetuksesta ja ohjauksesta joudutaan säästämään maksuttoman toisen asteen kustantamiseksi kaikille. EK ehdottaa, että jo käytössä olevaa oppimateriaalillisää hyödynnetään heikoimmassa taloudellisessa tilanteessa olevien opiskelijoiden tukemiseen.

Osaaminen ja digi & HR
Mirja Hannula

15.6.2020

Nivelvaiheen koulutusten yhdistäminen ei tuo lisäarvoa

Ehdotus uudesta tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta ei tuo mitään lisäarvoa nykyiseen järjestelmään nähden.

Jatkuvan oppimisen järjestelmää ei saa heikentää

EK muistuttaa huolestuneena esityksen vaikutuksista jatkuvan oppimisen järjestelmään ammatillisessa koulutuksessa. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen ja niiden osien merkitys yrityksille ja yksilöille työuran aikaisen osaamisen kehittämisessä on erittäin suuri. Oppilaitosten edellytykset vastata jatkuvan oppimisen tarpeisiin heikentyy merkittävästi, jos ammatillisen koulutuksen rahoitus ohjautuu tulevaisuudessa laajennetun oppivelvollisuuden ja maksuttoman toisen asteen kustantamiseen.

Ammatillisen koulutuksen kehittämisessä lähtökohtana tulee olla jatkossakin työelämän ja erilaisten opiskelijoiden tarpeet. Jatkuvan oppimisen merkitys tulee entisestään korostumaan tulevaisuudessa. Suomen ammatillinen koulutus on tällä hetkellä erinomainen esimerkki myös kansainvälisesti siitä, mihin suuntaan koulutusjärjestelmiä tulee jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien lisäämiseksi kehittää.

Esitys oppivelvollisuuden nostamisesta ja laajasta maksuttomuudesta rapauttaa toteutuessaan ammatillisen koulutuksen toimintaedellytykset vastata ammattiosaajien saatavuuteen ja heikentää oleellisesti työuran aikaisen osaamisen kehittämisen mahdollisuuksia, eikä sillä päästä tavoitteeseen nostaa työllisyysastetta ja pidentää työuria.

Kunnioitavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Taina Susiluoto
Johtaja
Osaaminen ja digi & HR

Osaaminen ja digi & HR
Mirja Hannula

15.6.2020

Lausunnon keskeinen sisältö

Osaamistasoa nostettava perusopetuksesta alkaen

EK tukee tavoitetta koulutus- ja osaamistason nostamisesta. Osaamistasoa on nostettava perusopetuksesta alkaen. Tavoite taata jokaiselle edellytykset toisen asteen tutkinnon suorittamiseen ei edellytä uuden oppivelvollisuuslain säätämistä. Koulutustakuu toteutuu varsin hyvin, sillä vuonna 2019 peruskoulun päättäneistä 98,8 % sai opiskelupaikan. Koulutustakuusta on siirryttävä osaamistakuuseen. EK ehdottaa perustaitojen osaamistakuuta ja sen varmistamista, että jokaisella perusasteen päättävällä nuorella on sujuva luku- ja kirjoitustaito sekä hyvä matematiikan perusosaaminen. Peruskoulun tärkein tehtävä on hyvien perustaitojen ohella saada jokainen lapsi ja nuori kiinnostumaan omasta tulevaisuudestaan.

Ammatillisen resursseja ei pidä kohdentaa perusopetuksen puutteiden paikkaamiseen

Ammattiopinnoissa resursseja on kohdistettava ensisijaisesti opetukseen ja työpaikalla tapahtuvan opiskelun ohjaukseen, jotta ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla on riittävä osaaminen ja motivaatio opiskeltavaan alaan. EK on erittäin huolissaan esityksen vaikutuksista jatkuvan oppimisen järjestelmään ammatillisessa koulutuksessa. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen ja niiden osien merkitys yrityksille ja yksilöille työuran aikaisen osaamisen kehittämisessä on erittäin suuri. Oppilaitosten edellytykset vastata jatkuvan oppimisen tarpeisiin heikentyvät merkittävästi, jos ammatillisen koulutuksen rahoitus ohjautuu tulevaisuudessa laajennetun oppivelvollisuuden ja maksuttoman toisen asteen kustantamiseen.

Tietoon perustuva päätöksenteko keskeyttämisen vähentämisessä

Nuorisobarometrissä terveydelliset syyt nousevat taloudellisia syitä merkittävämmäksi tekijäksi koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten vastauksissa. Kansallinen syntymäkohortti 87 tutkimuksessa peruskoulun jälkeinen tutkinto puuttui noin 18 prosentilta tästä ikäluokasta. Heistä 40 prosentilla on mielenterveysongelmia. Varhain alkavat mielenterveyden ongelmat lisäävät koulunkäynnin ongelmia sekä riskiä koulutuksen ja työn ulkopuolelle jäämiseen. Kouluterveyskyselyn (2019) mukaan 42 % peruskoulun 8-9 luokan oppilaista ei ole saanut mielialaan liittyvissä asioissa apua tai tukea koulun aikuisilta tai palveluista koulun ulkopuolelta, vaikka olisivat sitä tarvinneet. Lukion osalta vastaava luku on 49 % ja ammattiin opiskelevien nuorten osalta 38%.

Osaaminen ja digi & HR
Mirja Hannula

15.6.2020

Perustason mielenterveyspalvelut lapsille ja nuorille kouluihin

Lapsille ja nuorille ei ole olemassa rakenteiltaan yhtenäistä perustason mielenterveyspalvelua. Nopea puuttuminen ja hoitoon pääsy on avainasemassa lapsen ja nuoren mielenterveyden tukemisessa. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen tulee lähteä oppilaan ja opiskelijan lähtökohdista ja tarpeista. EK ehdottaa lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalveluja kouluihin. Koulu- ja opiskelijaterveydenhoidon henkilöstön mielenterveysosaamista on parannettava. Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen tulee olla yhdenvertaisesti saavutettavilla eri puolilla Suomea perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa. Oppilas- ja opiskeluhuollon ammattilaisten (lääkärit, psykologit) saatavuus eri puolilla Suomea on varmistettava korkeakoulutuksen koulutuspaikkojen kohdentamisella.

Pysyvät menolisäykset kasvattavat tarvetta kiristää julkista taloutta

Voimakkaasti heikentyneessä julkisen talouden näkymässä on pidättäydyttävä kaikista päätöksistä, joilla julkisia menoja kasvatetaan pysyvästi. Jos nyt tehdään uusia menolisäyksiä, se kasvattaa entisestään tarvetta kiristää julkista taloutta muutaman vuoden kuluttua. Priorisointeja on tehtävä. Maksuttoman toisen asteen sijaan EK ehdottaa oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden varmistamista eri puolilla Suomea, perustason mielenterveyspalveluja kouluihin sekä sen varmistamista, että kaikilla on tosiasialliset edellytykset pärjätä toisen asteen opinnoissa. Ammattiopinnoissa opiskelijalle on huolehdittava riittävä tuki opiskeluun sekä kouluissa että työpaikoilla.